

Suomen
tuomariliitto

Suomen Tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Oikeusministeriölle

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuomioistuinviraston perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

1. Miten arvioitte ehdotusta siitä, että tuomareiden virkaehtosopimukseen sekä tuomioistuinten virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvä toimivalta säilyisi oikeusministeriöllä? (19 a luku 2 §)

Tuomariliitto vastustaa ehdotusta. Toimivallan tulee kuulua alusta alkaen tuomioistuinvirastolle.

Tuomioistuinviraston perustamisen yhtenä perustavoitteena on ollut tuomioistuinten riippumattomuuden ja itsenäisyyden turvaaminen. Tuomareiden virkaehtosopimukseen, virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvä toimivalta on riippumattomuuden ja itsenäisyyden ydinaluetta ja samalla myös keskeinen osa tuomioistuinten toimintaedellytyksistä huolehtimista, jotta uusi virasto voi täysipainoisesti kehittää tuomioistuinlaitoksen henkilöstöpolitiikkaa.

Tuomareiden virkaehtosopimukseen ja tuomioistuinten virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvän toimivallan säilyttäminen oikeusministeriöllä vähentää tuomioistuinviraston perustamisen tosiasiallista vaikutusta tuomioistuinten riippumattomuuden turvaajana. Asia on periaatteellisesti tärkeä.

Tuomioistuinlaitoksen virkojen perustamiseen tai lakkauttamiseen liittyvä toimivalta ja palkkatoimivalta tarjoavat hallituksille mahdollisuuden huomattavaan tuomiovaltaa ohjaavaan epäsuoraan vallankäyttöön.

Ehdotusta on perusteltu sillä, että palkkaustoimivaltaa tai virkajärjestelyoikeuksia ei yleensä ole oikeusministeriön hallinonalalla siirretty uusille virastoille heti. Esimerkkinä on mainittu Valtakunnansyyttäjänvirasto ja Valtakunnantoukuvirasto. Tuomariliitto toteaa, että mainitut virastot on järjestetty eri tavalla, eikä niillä ole samanlaista perustuslaillista asemaa kuin tuomioistuimilla. Tuomareiden riippumattomuuden vuoksi mainittujen virastojen perustamisen yhteydessä valitut ratkaisut eivät ole myöskään rinnastettavissa perustettavaan tuomioistuinvirastoon.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota myös siihen, että oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö eivät toimikunnassa ole vastustaneet tuomareiden virkaehtosopimukseen, tuomioistuinten virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvän toimivallan myöntämistä tuomioistuinvirastolle eivätkä pitäneet tätä asiaa ongelmallisena.

Luonnoksen perustelut ratkaisun väliaikaisuudesta ja siirtymävaiheeseen liittyvänä ovat ristiriitaiset. Perusteluissa (s. 24 - 25) annetaan ensiksi ymmärtää, että ratkaisu olisi väliaikainen, mutta myöhemmin perusteluista (s. 28) on pääteltävissä, että asia harkitaan myöhemmin erikseen.

Siinä tapauksessa, että tuomareiden virkaehtosopimukseen, virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvä toimivalta päädytään säilyttämään oikeusministeriöllä, tulee toimivallan siirtämiselle asettaa selkeä siirtymäaika, joka voi olla enintään kolme vuotta.

2. Miten arvioitte muutosta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanoon? (19 a luku 7 §)

Tuomariliitto kannattaa, että johtokunnan kokoonpanossa ei ole asianajajaa. Luonnoksessa esitetyin perustein asianajajien edustusta ei ole pidettävä perusteltuna.

3. Miten arvioitte muutosta viraston johtokunnan nimeämismenettelyyn tuomioistuinten muuta henkilöä edustavan taholta (19 a luku 8 §)

Tuomariliitto vastustaa ehdottomasti sitä, että päällikkötuomarit nimittäisivät muun henkilöstön edustajan. Kunkin ryhmän tulee valita itse keskuudestaan edustajansa.

4. Miten arvioitte muutosta viraston ylijohdajan kelpoisuusvaatimuksiin? (19 a § 12 §)

Tuomariliitto kannattaa perusteltua muutosta.

5. Kannatatteko tuominvalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan sihteeripalveluiden järjestämistä ehdotetulla tavalla (20 luku 6 § ja 21 luku 6 §)

Tuomariliitolla ei ole tämän kohdan osalta lausuttavaa.

6. Mahdolliset muita muutoksia koskevat huomionne.

Toimitilakysymysten osalta luonnoksessa ollaan antamassa tuomioistuinvirastolle rajoitetumpaa roolia kuin toimikunnan mietinnössä. Tältä osin perusteluissa (erit. s. 47 - 48) tuodaan kuitenkin esiin perusteita, joiden vuoksi toimivallanjako voi olla perusteltua. Jos hankkeeseen tarvitaan valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan lupa, ministeriö on luontevampi vastuutaho kuin tuomioistuinvirasto. Tuomariliitto katsoo, että jatkossa toimitiloja koskevaa toimivallanjakoa on syytä tarkemmin perustella enemmän hallituksen esityksen perusteluissa.

7. Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat huomautukset

Nimeämismenettely

Tuomariliitto katsoo, että ehdotetun tuomioistuinlain 19 a luvun 8 §:n sanamuotoa on selvennettävä ja vastustaa ehdotusta siitä, että päällikkötuomarit nimittäisivät niin sanotut rivituomarit.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan päällikkötuomarit nimeäisivät tuomari edustajat kuultuaan tuomareita edustavia työntekijäjärjestöjä. Säännöksen sanamuotoon on kiinnitetty huomiota tuloksetta jo aikaisemmassa lausuntovaiheessa. Nykyisessä muodossaan säännös mahdollistaa sen, että tuomari edustajiksi valitaan neljä päällikkötuomaria, kun mietinnön (työryhmämietinnön 23/2017 s. 75) ja hallituksen esitysluonnoksen (s. 31) perustelujen mukaan tarkoitus on, että päällikkötuomareita on kaksi ja muita tuomareita kaksi.

Tuomariliitto esittää, että tuomarit valitsevat itse keskuudestaan johtokunnan niin sanotut rivijäsenet. Tämä vastaa Kansainvälisen Tuomariliiton IAJ:n vuonna 2017 hyväksymää suositusta (The Universal Charter of the Judge). Korkeimmat oikeudet eivät ole suhtautuneet myönteisesti Tuomariliiton aikaisempaan ehdotukseen nimeämismenettelyn osoittamisesta korkeimmille oikeuksille.

Edellä mainittuun asiakirjaan on kirjattu oikeudenhoitoon, tuomioistuinlaitokseen ja tuomareihin sekä niiden riippumattomaan asemaan ja asianmukaiseen toimintaan liittyvät keskeiset periaatteet, joita kaikissa valtioissa ja oikeusjärjestelmissä tulisi noudattaa.

Article 2 - 3 – Council for the Judiciary

“In order to safeguard judicial independence a Council for the Judiciary, or another equivalent body, must be set up, save in countries where this independence is traditionally ensured by other means.

The Council for the Judiciary must be completely independent of other State powers. **It must be composed of a majority of judges elected by their peers, according to procedures ensuring their largest representation.**

The Council for the Judiciary can have members who are not judges, in order to represent the variety of civil society. In order to avoid any suspicion, such members cannot be politicians. They must have the same qualifications in terms of integrity, independence, impartiality and skills of judges. No member of the Government or of the Parliament can be at the same time member of the Council for the Judiciary.

The Council for the Judiciary must be endowed with the largest powers in the fields of recruitment, training, appointment, promotion and discipline of judges.

It must be foreseen that the Council can be consulted by the other State powers on all possible questions concerning judicial status and ethics, as well as on all subjects regarding the annual budget of Justice and the allocation of resources to the courts, on the organization, functioning and public image of judicial institutions.”

Tuomariliitto on valmis järjestämään vaalit esimerkiksi vastaavalla tavalla kuin Lakimiesliiton valtuuskunnan vaalit on järjestetty. Tuomariliitto pitää tätä tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona toteuttaa ns. rivituomareiden valinta. Luonnoksen perusteluissa esitetty väite siitä, että tämä vaalitapa johtaisi ”todennäköisesti epätarkoituksenmukaiseen lopputulokseen”, on tarkoitushakuinen ja perusteeton. Vaalilla tulevat valituksi henkilöt, jotka laajasti nauttivat tuomarikunnan luottamusta.

Taloudelliset- ja henkilöstöresurssit

Suunniteltu henkilöstömäärä ei ole riittävä tuomioistuinviraston kehittämistehtäviin.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota, että hallituksen esitysluonnoksen perusteluista (s. 35) ilmenee vuosien 2019–2022 kehyksissä otetun niistä huomioon 1,7 miljoonaa euroa. Jos arvio lisärahoitustarpeesta on oikea, tämä merkitsee, että rahoituksessa on jo lähtökohtaisesti ainakin 300.000 euron vuosittainen vajuus. Taloudelliset vaikutukset riippuvat myös tuomioistuinviraston sijoituspaikasta. Lisäksi Tuomariliitto painottaa sitä, että tuomioistuinviraston rahoitusta ei tule ottaa osaksikaan lainkäyttötoiminnan rahoituksesta, eikä se saa merkitä tuomioistuinten lainkäyttöhenkilökuntaan kohdistuvia vähennyksiä, koska tuomioistuinlaitos on jo entuudestaan aliresursoitu.

Menettely

Mietinnön jatkovalmistelu on toteutettu tosiasiallisesti ilman, että tuomioistuimet tai niiden henkilökunta ovat voineet osallistua ohjausryhmän ja muiden työryhmien jäseninä valmisteluun, vaikka käräjäoikeuksien päälliköt ja Tuomariliitto ovat vaatineet sitä. Edellä lausuttu menettely on ollut yhteistoiminnasta valtion virastoista ja laitoksissa annetun lain 6 luvun vastainen.

Jatkovalmistelussa henkilöstöä on edustanut ainoastaan oikeusministeriön oikeushallinto-osaston työntekijöiden edustajana toiminut luottamusmies. Muut valmistelijat ovat edustaneet oikeusministeriötä. Tämä on johtanut siihen, että merkittävimmät tuomioistuinviraston tehtävät - VES-neuvottelut ja virkajärjestelyasiat - on oikeusministeriön jatkovalmistelussa päätetty jättää oikeusministeriön oikeushallinto-osaston toimivaltaan. Menettely ja sen mahdollistama ehdotus ovat vaarantaneet tuomioistuinviraston toimintakyvyn tuomioistuinten riippumattomuuden turvaajana.

Suora aloiteoikeus

Tuomariliitto esittää selvitetäväksi mahdollisuutta antaa virastolle tietyissä tilanteissa oikeus saattaa esityksensä välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet kärjätuomarit Minna Hällström ja Veera Kankaanrinta. Lausuntoa on käsitelty Tuomariliiton hallituksessa.

Helsingissä 15.6.2018

Kärjätuomari

Tuomariliiton varapuheenjohtaja

Minna Hällström